

УДК 342.25

DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0941-2023-45-123>

І. І. Бодрова, к. ю. н., доцент, доцент кафедри державного будівництва Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID ID: 0000-0002-4507-8544

МУНІЦИПАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

***Анотація.** Стаття присвячена аналізу розвитку муніципально-правової політики в Україні у 2022 році та першому півріччі 2023 року. Проаналізовані актуальні напрямки цього виду державної політики крізь призму правового режиму воєнного стану. Визначені окремі особливості та переваги цих напрямків.*

***Ключові слова:** воєнний стан, муніципальна політика, місцеве самоврядування, реформа.*

Постановка проблеми. Інститут місцевого самоврядування вважається одним з основних показників розвитку країни на заходах демократичної державності, існування справжнього громадянського суспільства, зацікавленого в утвердженні верховенства права. Практика розвитку місцевого самоврядування його існування в умовах новітньої історії нашої держави, особливо під час повномасштабного вторгнення в Україну, підтвердила прагнення впровадити європейські стандарти та цінності муніципального будівництва, попри виклики воєнного стану.

Це обумовлює необхідність зваженої муніципально-правової політики, яка враховуватиме військові виклики, сприяючи якщо не активному розвитку реформи децентралізації, то принаймні підтримці інституту місцевого самоврядування та створенню передумов його повноцінного відновлення після завершення війни.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам реформування місцевого самоврядування та муніципально-правової політики присвячували свої праці такі вітчизняні наковці, як О. Ю. Лялюк, М. О. Петришина, С. Г. Серьогіна, К. Є. Соляник тощо. Водночас виклики воєнного стану обумовлюють необхідність моніторингу та аналізу напрямків муніципально-правової політики з метою вироблення подальших наукових пропозицій по реформуванню вітчизняного інституту місцевого самоврядування. Тому **метою цієї роботи** є виокремлення напрямків муніципально-правової політики 2022 та першої половини 2023 року та аналіз заходів, здійснюваних в межах кожного напрямку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Муніципальну правову політику в доктринальному розумінні розглядають як правову політику, що проводиться спільно органами державної влади, органами місцевого самоврядування та населенням (членами територіальних громад), з метою розвитку місцевого самоврядування [12, с. 173]. Попри те, що з огляду на більш значні можливості державних суб'єктів в регламентації та наявності ресурсів для реалізації окремих напрямків політики вони виступають більш активними суб'єктами, органи місцевого самоврядування та їх асоціації також відіграють важливу роль у формуванні та реалізації муніципально-правової політики. Також однією із останніх тенденцій стало розширення суб'єктного складу за рахунок військових адміністрацій, про що буде зазначено пізніше.

Напрями розвитку муніципальної правової політики України мають безпосередній вплив на розвиток демократичної правової державності, оскільки муніципально-правові політика виступає складовою демократичних перетворень в суспільстві і державі. Як негативний фактор розвитку муніципально-право-

вої політики науковці називають хаотичний та перманентний характер муніципального реформування, що розпочалось фактично з моменту проголошення незалежності. В умовах правового режиму воєнного стану масштабні, передусім, конституційні перетворення у сфері місцевого самоврядування неможливі, проте правотворчий та правозастосовчий напрямки політики отримують розвитку.

Муніципальна політика в умовах воєнного стану ознаменувалася у першу чергу зміною її суб'єктного складу. Відповідно до визначення, наданого в Законі України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 воєнний стан є особливим правовим режимом, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування (виділення наше – І. Б.) повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [9]. Тобто визначення, наведене в законі, передбачає активну участь військових адміністрацій, поряд із органами місцевого самоврядування, у впровадженні заходів державної політики, направлених на збереження державності в умовах збройної агресії проти України.

Особливе значення військових адміністрацій підкреслюється не тільки наведеним визначенням воєнного стану, але й в цілому нормами закону, які надають значні повноваження військовим адміністраціям та передбачають можливість заміни останніми органів місцевого самоврядування та виконання значної частини муніципальних функцій. Хоча при цьому військові адміністрації мають законодавчий статус тимчасових державних органів. Водночас, можливі ситуації «співіснування» військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування

в межах одного населеного пункту (як приклад можна навести випадок Чернігова, де військова адміністрація була створена відповідно до Указу Президента України № 69/2023 від 07 лютого 2023 року, але органи місцевого самоврядування продовжують функціонувати).

Задля уникнення конфліктних ситуацій між двома підсистемами публічної влади одним із дієвих засобів є створення консультативно-дорадчих органів, як своєрідних майданчиків для обговорення муніципальних проблем. Як приклад можемо навести Конгрес місцевих та регіональних влад при Президенті України – консультативно-дорадчий орган, створений главою держави у 2021 році. В умовах воєнного стану цей орган продовжує працювати. Від часу створення Конгресу місцевих та регіональних влад при Президенті України було проведено чотири засідання, два з яких під час дії правового режиму воєнного стану: 30 вересня 2021 року, 29 жовтня 2021 року, 27 квітня 2022 року, 04 березня 2023 року. На додачу у травня цього року було застосовано нову організаційну форму роботи – Конгресові слухання на платформі Конгресу місцевих та регіональних влад при Президенті України, що стосувались обговорення проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення повноважень органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб у період дії воєнного стану» № 8056) [4].

20 травня 2022 року набув чинності Закон України, яким внесені зміни до законодавства щодо здійснення державної влади та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану. Цим Законом, серед іншого, були внесені зміни до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» щодо врегулювання особливостей нормотворчої та правозастосовної діяльності муніципальних суб'єктів. Серед таких особливостей слід зупинитися на наступних.

По-перше, зупинена дія положень пункту 3 частини першої (у частині оприлюднення проектів актів), частини четвертої статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації». В силу цього усі проекти актів органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб не потребують оприлюднення.

По-друге, зупинене застосування вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Як відзначають експерти, такі обмеження доступу до інформації призвели до того, що розпорядники публічної інформації утримуються від оприлюднення офіційної інформації або навіть видаляють оприлюднену раніше інформацію, мотивуючи це загрозою для життя їхніх працівників і функціонування самого органу влади [5, с. 10], часто зловживаючи цією обставиною. Попри необхідність забезпечення балансу між прозорістю та безпекою, маємо погодитись із думкою експертів, що лише застосування трискладового тесту може стати основою для обмеження доступу до публічної інформації.

По-третє, був істотно розширений предмет одноосібного правозастосування сільським, селищним, міським головою. Так, місцевому голові територіальної громади, на території якої не ведуться бойові дії та не прийнято рішення про утворення військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів), надані повноваження щодо: 1) звільнення земельних ділянок комунальної власності від незаконно розміщених тимчасових споруд, у тому числі тих, що були встановлені, але не введені в експлуатацію; 2) обстеження будівель і споруд, пошкоджених внаслідок бойових дій; 3) демонтажу будівель і споруд, які за результатами такого обстеження визнані аварійно небезпечними і такими, що становлять загрозу життю людей (крім об'єктів оборонного і спеціального призначення, об'єктів культурної спадщини та деяких інших об'єктів). Вказані повноваження реалізуються головою з обов'язковим інформуванням начальника відповідної обласної військової адміністрації протягом 24 годин.

У період дії воєнного стану місцевий голова також набув повноважень з одноосібного ухвалення рішень щодо 1) передачі коштів з відповідного місцевого бюджету на потреби Збройних Сил України та/або для забезпечення заходів правового режиму воєнного стану; 2) створення установ з надання безоплатної первинної правової допомоги, призначення на посади і звільнення з посад керівників таких установ, залучення фізичних

чи юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги; 3) боротьби зі стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями; 4) поводження з небезпечними відходами. При цьому такі рішення мають ухвалюватися виключно для здійснення заходів правового режиму воєнного стану, система яких визначена ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Реалізація вищевказаних повноважень сільського, селищного, міського голови здійснюється у правовій формі – шляхом видання розпоряджень, які за загальними вимогами Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» набирають чинності з моменту їх прийняття, якщо не встановлено пізніший термін. Розпорядження підлягають оприлюдненню у загальному порядку.

По-четверте, на виконання вказаних виняткових одноосібних повноважень сільський, селищний, міський голова отримав право укладати від імені відповідної місцевої ради договори з питань, що належать до виключної компетенції сільської, селищної, міської ради. Такі договори не потребують затвердження відповідною радою, якщо строк їх дії не перевищує один рік з дня припинення чи скасування воєнного стану, в іншому ж випадку сільська, селищна, міська рада протягом 30 днів з дня припинення чи скасування воєнного стану має прийняти рішення про затвердження таких договорів та визначити строк їх дії.

По-п'яте, був істотно посилений державний контроль за виконанням виняткових повноважень місцевого голови. Враховуючи те, що такі повноваження спрямовані на здійснення заходів правового режиму воєнного стану, контроль здійснюється обласними військовими адміністраціями. У разі ж наявності фактів порушення сільським, селищним, міським головою під час реалізації таких повноважень Конституції чи законів України начальник обласної військової адміністрації за погодженням з Генеральним штабом Збройних Сил України порушує перед Президентом України питання про утворення військової адміністрації відповідного населеного пункту.

Окремої уваги заслуговують особливості правового забезпечення місцевого бюджетного процесу. 3 березня 2022 року

змінами до Бюджетного кодексу України законодавець надав повноваження Кабінету Міністрів України визначати особливості формування та виконання місцевих бюджетів, діяльності учасників бюджетного процесу на відповідних територіях. І вже 11 березня цього ж року Урядом була ухвалена постанова «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану», яка запровадила відповідні новації з метою, як зазначено, оперативного та ефективного прийняття управлінських рішень для забезпечення безперервного функціонування установ і закладів бюджетної сфери, комунальних підприємств та задоволення життєво необхідних потреб жителів територіальних громад у період воєнного стану.

Серед таких особливостей місцевого бюджетного процесу 2022 року маємо звернути увагу на наступне. До повноважень виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад на період воєнного стану передані повноваження щодо внесення змін до ухвалених місцевими радами рішень про місцеві бюджети, перерозподілу видатків бюджету за бюджетними програмами, затвердження місцевих (цільових) програм (внесення до них змін), передачі коштів між місцевими бюджетами без укладення договорів, розподілу та перерозподілу обсягів трансфертів з державного та місцевих бюджетів місцевим бюджетам. Таким чином представницькі органи територіальних громад фактично були усунені від бюджетного процесу, що значною мірою звузило матеріально-фінансову автономію місцевого самоврядування та розширило сферу державного впливу та контролю.

Говорячи про тенденції розвитку муніципально-правової політики першого півріччя 2023 року, особливо слід відмітити те, що не дивлячись на суб'єктні, компетенційні та матеріально-фінансові обмеження, запроваджені правовою політикою у сфері місцевого самоврядування, муніципальні органи виявляють активну зацікавленість у кооперації і транскордонному співробітництві. .

Особливого значення в складних економічних умовах для нашої країни набуває співробітництво із закордонними партнерами не тільки на міждержавному, але й на локальному рівні. Правову основу такого співробітництва на рівні місцевого само-

врядування становить Закон України «Про транскордонне співробітництво» від 24.06.2004, згідно з яким транскордонне співробітництво – спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, наукових, технологічних, екологічних, культурних і інших відносин між суб'єктами і учасниками таких відносин в Україні і відповідними суб'єктами і учасниками таких відносин із сусідніх держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством [10].

Сьогодні транскордонне співробітництво є один із інструментів розвитку громад на засадах кооперації, що дозволяє подавати спільні заявки для участі в транскордонних програмах, розширювати міжнародну співпрацю та залучати додаткові фінансові ресурси задля реалізації проектів, попри війну. Програма Interreg VI-A NEXТ Угорщина Словаччина Румунія Україна 2021–2027 [2], яка є складовою Європейської політики сусідства (англ. *European Neighbourhood Policy*), розпочатої у 2004 році для сприяння стабільності, безпеці та добробуту в сусідніх із ЄС регіонах, як на півдні, так і на сході. Також як приклад можна навести багатовекторну Програму Interreg NEXТ Румунія-Україна [11], яка охоплює як питання запобігання ризикам зміни клімату, збереження біорізноманіття природи та зеленої інфраструктури, так і соціальну сферу: інклюзивність та якість освітніх послуг, забезпечення рівного доступу до медичної допомоги, посилення ролі культури тощо.

Однією із найбільш масштабних по кількості залучених партнерів є Дунайська транснаціональна програма 2021–2027, що включає партнерів із Австрії, Боснії і Герцеговини, Болгарії, Хорватії, Чеської Республіки, Німеччини, Угорщини, Молдови, Чорногорії, Румунії, Сербії, Словенії, Словаччини. Програма охоплює чотири пріоритети: а) більш конкурентоздатний та розумний Дунайський регіон, б) більш зелений, низьковуглецевий Дунайський регіон, в) більш соціальний Дунайський регіон, г) покращення управління співпрацею в Дунайському регіоні [1].

Також активізація інструментів транскордонного співробітництва відбувається за рахунок встановлення міжмуніципальної кооперації на рівні окремих територіальних громад. Лише з по-

чатку 2023 року Конотопська громада та громада Мездра (Болгарія) стали побратимами, підписавши відповідну угоду про співпрацю, Львів побратався з хорватським містом Пула-Пола, Чернігів – з французьким місто Реймс, Кам'янець-Подільський – з турецьким Джіханбейлі, Ніжин – з Стейт-Коледж (США) [7], Бердичів та Ченстохова (Польща) уклали договір про співпрацю у різних сферах життєдіяльності [3]. Всього, відповідно до статистичних даних [8], інструментом міжнародного партнерства скористались 356 територіальних громад, які сумарно уклали 1464 договори з територіальними громадами 62 країн світу.

Розвиток міжмуніципального співробітництва на національному рівні був запроваджений Законом України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 та за майже 10 років свого існування він довів свою ефективність та зручність через наявність таких ознак:

можливість врахування інтересів декількох територіальних громад одночасно;

можливість забезпечити потреби, які перевищують фінансові можливості територіальних громад, зокрема, по утриманню підприємств, установ, організацій;

можливість реалізувати вагомі інвестиційні проекти навіть на в невеликих за розміром та ресурсами населених пунктах;

зручність процедури ініціювання співробітництва та укладання відповідних договорів;

можливість залучати необмежену кількість суб'єктів до співробітництва, укладаючи як двосторонні, так і багатосторонні угоди;

оперування строками співробітництва шляхом укладання короткострокових (в межах одного фінансового року) або середнього (до трьох років) чи довгострокових (до п'яти років) угод.

Як позитивний результат таких переваг співробітництва територіальних громад – з кінця 2014 року на початок травня 2023 року укладено 926 договорів, з яких найбільшу кількість (61%) укладено у формі реалізації спільних проектів, заходів, що передбачає координацію діяльності суб'єктів співробітни-

цтва та акумулювання ними на визначений період ресурсів з метою спільного здійснення відповідних заходів [6].

Крім того, слід відмітити, що стабільно важливим та значущим напрямком здійснюваної муніципально-правової політики стає вжиття кроків щодо забезпечення післявоєнного відновлення України, що передбачає комплекс заходів організаційного характеру, направлений на створення можливості повноцінного відновлення інституту місцевого самоврядування на тимчасово окупованих чи територіях бойових дій, а також створення передумов для продовження роботи муніципальних суб'єктів у відповідності до норм чинного законодавства.

Висновки. Правовий режим воєнного стану вносить зміни у всі сфери суспільного життя, вимагаючи концентрації ресурсів країни та впливаючи на правотворчість та правозастосування. В цих умовах ефективна муніципально-правова політики є вкрай важливою для збереження демократичних засад державності поряд із забезпеченням обороноздатності країни, соціального захисту населення, запобігання руйнації економіки, що об'єктивно вимагає певної централізації влади.

Не заперечуючи важливість заходів особливого правового режиму воєнного стану маємо наголосити: належне функціонування органів місцевого самоврядування територіальних громад поряд із створеними військовими адміністраціями вимагає опрацювання обґрунтованої та зваженої правової моделі, яка має не порушувати усталені гарантії місцевого самоврядування, а консолідувати усі наявні муніципальні, державні, громадські ресурси на досягнення спільної мети. Це вимагає:

врегулювати законами України особливості порядку діяльності органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану (у тому числі щодо дистанційної форми проведення засідань представницьких та інших колегіальних органів),

усунути наявні колізії і прогалини правового регулювання у даній сфері,

відновити правосуб'єктність органів місцевого самоврядування у соціально-економічній, бюджетно-фінансовій, природо-ресурсній та іншій сферах, яка зазнала істотного звуження,

поновити повноваження місцевих рад на тих територіях, які не перебувають в зоні бойових дій,

надати додаткові можливості щодо участі органів місцевого самоврядування в процесі відбудови територій, що постраждали внаслідок воєнних дій, в інвестиційних проектах, щодо залучення матеріально-фінансових ресурсів для відновлення територій тощо.

Це засвідчуватиме прагнення не тільки зберегти інститут місцевого самоврядування, але й забезпечити його розвиток в подальшому, на етапі післявоєнного відновлення України.

Список використаних джерел :

1. Danube Region Programme. Budapest. Hungary. URL: <https://interreg-danube.eu/what-we-finance>
2. Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine ENI cross-border Cooperation Programme 2014–2020. Hungary. 04.10.2023 г. URL: <https://huskroua-cbc.eu/>
3. Бердичів підписав Угоду про співпрацю з містом Ченстохова. *Децентралізація*. 25.05.2023 р. URL: <https://decentralization.ua/news/16637?page=3%20https://decentralization.ua/news/16630?page=>
4. Діяльність ОМС та військових адміністрацій у період дії воєнного стану – на перших Конгресових слуханнях обговорили законопроект № 8056. *Децентралізація*. 16.05.2023 р. URL: <https://decentralization.ua/news/16590?page=6>
5. Доступ до публічної інформації для державних службовців і службовців органів місцевого самоврядування: навчально-методичний посібник для тренерів / Кабанов О. М., Олексіук Т. О. за заг. ред. Алюшиної Н. О. та Лубінця Д. В. Київ: ВАІТЕ, 2023. 144 с. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-10/undp-ua-handbook-on-access-to-information.pdf>
6. Експерти проаналізували реєстр договорів про міжмуніципальне співробітництво і надали рекомендації громадам. *Децентралізація*. 11.05.2023 р. URL: <https://decentralization.ua/news/16570?page=7>
7. Конотоп і Мездра спільно працюватимуть над розвитком своїх територій. *Децентралізація*. 11.05.2023 р. URL: <https://decentralization.ua/news/16562?page=7>
8. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. URL: <https://decentralization.ua/mainmonitoring>
9. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 28, ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

10. Про транскордонне співробітництво: Закон України від 24.06.2004 № 1861-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2004, № 45, ст. 499. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15#Text>
11. Програма Interreg NEXT Румунія-Україна. URL: <https://ro-ua.net/ua/2021-2027-ua>
12. Хван Р. М. Муніципальна політика держави: онтологічні та нормативні підходи до визначення елементного складую. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 173–179. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/368/349/>

REFERENCES :

1. Danube Region Programme. Budapest. Hungary. URL: <https://interreg-danube.eu/what-we-finance>
2. Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine ENI cross-border Cooperation Programme 2014–2020. Hungary. 04.10.2023 r. URL: <https://huskroua-cbc.eu/>
3. Berdychiv pidpysav Uhodu pro spivpratsiu z mistom Chenstokhova. *Detsentralizatsiia*. 25.05.2023 r. URL: <https://decentralization.ua/news/16637?page=3%20https://decentralization.ua/news/16630?page=>
4. Diialnist OMS ta viiskovykh administratsii u period dii voiennoho stanu – na pershykh Konhresovykh slukhanniakh obhovoryly zakonoproekt № 8056. *Detsentralizatsiia*. 16.05.2023 r. URL: <https://decentralization.ua/news/16590?page=6>
5. Dostup do publichnoi informatsii dlia derzhavnykh sluzhbovtstv i sluzhbovtstv orhaniv mistsevoho samovriaduvannia: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia treneriv. Kabanov O. M., Oleksiuk T. O., Aliushynoi N. O., Lubintsia D. V. (Eds.). (2023). Kyiv: VAITE. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-10/undp-ua-handbook-on-access-to-information.pdf>
6. Eksperty proanalizuvaly reiestr dohovoriv pro mizhmunitsypalne spivrobitnytstvo i nadaly rekomendatsii hromadam. *Detsentralizatsiia*. 11.05.2023 r. URL: <https://decentralization.ua/news/16570?page=7>
7. Konotop i Mezdra spilno pratsiuvatymut nad rozvytkom svoikh terytorii. *Detsentralizatsiia*. 11.05.2023 r. URL: <https://decentralization.ua/news/16562?page=7>
8. Monitorynh reformy mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady. URL: <https://decentralization.ua/mainmonitoring>
9. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 12.05.2015 № 389-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 2015, № 28, art. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
10. Pro transkordonne spivrobitnytstvo: Zakon Ukrainy vid 24.06.2004 № 1861-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 2004, № 45, art. 499. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15#Text>

11. Prohrama Interreg NEXT Rumuniia-Ukraina. URL: <https://ro-ua.net/ua/2021-2027-ua>
12. Khvan R. M. (2020). Munitsypalna polityka derzhavy: ontolohichni ta normatyvni pidkhody do vyznachennia elementnoho skladuiu. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. № 2. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/368/349/>

I. I. Bodrova

Municipal Legal Policy of Ukraine Under Martial Law

Abstract. *This article analyzes the development of municipal legal policy in Ukraine during 2022 and the first half of 2023. It examines current directions of this type of state policy through the lens of the martial law regime. Certain features and advantages of these directions are identified.*

The institute of local self-government is considered one of the primary indicators of a country's development based on democratic statehood and the existence of a genuine civil society committed to upholding the rule of law. The practice of local self-government development in our state's recent history, especially during the full-scale invasion of Ukraine, has confirmed the aspiration to implement European standards and values of municipal construction, despite the challenges of martial law.

This necessitates a balanced municipal legal policy that takes into account military challenges, promoting, if not active development of decentralization reform, then at least support for the institution of local self-government and creating prerequisites for its full restoration after the war. The purpose of this article is to identify the directions of municipal legal policy in 2022 and the first half of 2023 and to analyze the measures implemented within each direction.

The legal regime of martial law introduces changes in all spheres of public life, requiring concentration of the country's resources and affecting lawmaking and law enforcement. Under these conditions, effective municipal legal policy is crucial for preserving the democratic foundations of statehood alongside ensuring the country's defense capabilities, social protection of the population, and preventing economic destruction, which objectively requires some centralization of power.

While acknowledging the importance of special legal measures under martial law, we must emphasize: the proper functioning of local self-government bodies of territorial communities alongside the established military administrations requires the development of a well-founded and balanced legal model. This model

should not violate the established guarantees of local self-government but consolidate all available municipal, state, and public resources to achieve a common goal. This requires:

regulating by Ukrainian laws the specifics of local self-government bodies' activities under martial law (including remote meetings of representative and other collegial bodies),

eliminating existing conflicts and gaps in legal regulation in this area,

restoring the legal personality of local self-government bodies in socio-economic, budgetary-financial, natural resource, and other areas, which has been significantly narrowed,

reinstating the powers of local councils in territories not in the combat zone,

providing additional opportunities for local self-government bodies to participate in the reconstruction of territories affected by military actions, in investment projects, and in attracting material and financial resources for territorial recovery.

This will demonstrate the intent to not only to preserve the institution of local self-government but also to ensure its development in the future, at the stage of post-war reconstruction of Ukraine.

Keywords: *martial law, municipal policy, local self-government, reform*